

Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki İntiharların İncelenmesi: Batman İli Örneği^(*)

Murat DELİCE (**)

Samih TEYMUR (***)

Özet: İntiharlar farklı sıklıklarla da olsa bütün toplumlarda görülen ve toplumları derinden etkileyen bir problemdir. İntihar, bireyin kendisini planlı ve kasıtlı olarak öldürmeye çalışmasıdır. Dünyada ortalama her yüz bin kişide 15 kişi intihar etmektedir. Yıllık yaklaşık 3 bin kişinin intihar ettiği Türkiye’de bu oran her yüz bin kişide 3 kişi civarındadır. Güneydoğu Anadolu illerinde yaşanan intiharlar özellikleri ile Türkiye’nin genelinden ayrılmaktadır. Bölgenin kendi dinamiklerinin etkisi ile hem intihar daha fazla yaşanmakta hem de Türkiye genelinin aksine kadınlar daha fazla intihar etmektedir. Bu çalışmada Batman ilindeki meydana gelmiş 18 intihara teşebbüs vakası intihar teşebbüs olaylarının öncesi ve sonrasında yaşananlarla beraber kalitatif (nitel) yöntemler kullanılarak derinlemesine incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre 15-25 yaş grubunda, ortalama kardeş sayısı 10 olan, ekonomik durumu düşük ve çoğunlukla kadınlar daha çok hap içmek yöntemini kullanarak intihara teşebbüs etmişlerdir. İntihara teşebbüs nedenleri olarak Türkiye’nin geri kalanında olduğu gibi yalnızlık hissi ve sosyal bağların zayıflaması nedenleri ön plana çıkmaktadır. Medyada sansasyonel olarak çoklukla bahsedilen töre, gelenek-görenek, aşiret ve aile baskısı ve kız-erkek arkadaş problemleri öncelikli sebepler olarak görünmemektedir.

Anahtar Kelimeler: İntihar, İntihara Teşebbüs, Güneydoğu Anadolu Bölgesi, Batman, Yalnızlık.

The Investigation of Suicides in the South Eastern Anatolia: The Batman City Example

Abstract: As a serious social problem, suicides have been seen in every society in different frequencies. Suicide is defined as an individual’s deliberate killing attempt of himself or herself. Approximately 15 individuals in every 100 thousands commit suicides in the world. In Turkey, 3 individuals in every 100 thousands commit suicides and suicides are the death reason for 3 thousands individuals in a year. The dynamics of suicides in the South Eastern Anatolia do not resemble to the general suicides dynamics of Turkey. In this region, the frequency of suicides is higher than the other regions and suicides and suicides attempts of women are particularly higher than men. This qualitative research study investigated 18 suicides attempt cases and their reasons and results in the Batman City in the region. The findings showed that women from the age group of 15-25, averagely having 10 siblings, and having financial difficulties attempt to commit suicides. The common way of suicides attempt was taking medicines in different types. The main reasons for suicides attempts were the feeling of loneliness and weak social liaisons of the participants, which are also main suicides attempt reasons in the general of Turkey. On the contrary the common belief about the reasons of suicides in the region, which is particularly supported by Media, the findings showed that customs, traditions, pressure from clans and parents, and problems related to boyfriend or girlfriend have small amount of effect on suicide attempts in the region.

Keywords: Suicide, Suicide Attempt, South Eastern Anatolia, Batman City, Loneliness.

*) Bu araştırmanın sonuçları 7-8 Ekim 2011 tarihlerinde Bursa’da düzenlenen Suç Önleme Sempozyumunda bir bildiri olarak sunulmuştur.

**) Dr., Emniyet Müdürü, Erzurum İl Emniyet Müdürlüğü, Erzurum
(e-posta: muratdelicekos@yahoo.com)

***) Dr., Emniyet Müdürü, Batman İl Emniyet Müdürlüğü, Batman
(e-posta: samihteymur@yahoo.com)

Giriş

İntihar farklı sıklıklarla da olsa bütün toplumlarda görülen ve toplumları derinden etkileyen bir problemdir. İntihar, bireyin kendisini planlı ve kasıtlı olarak öldürmeye çalışmasıdır (Diğdem ve Siyez, 2006). İntihar eden birey doğacak sonuçların farkındadır (Durkeim, 1986). Dünyada ortalama her yüz bin kişide 15 kişi intihar etmektedir (Yüksel, 2001). Bu oran bazı ülkelerde yüz binde 40 kişiye kadar çıkabilmektedir. Yılda yaklaşık 31000 kişinin intihar sebebi ile öldüğü ABD’de ise bu oran yüz binde 15 kişi kadardır. Bazı gelişmiş ülkelerde intihar en sık rastlanan ilk 3 ölüm sebebinden biri haline gelmiştir (Yüksel, 2001).

Türkiye’deki intihar olaylarının sayısı diğer ülkelere nazaran düşük görünmektedir. Ancak Türkiye’de intihar verilerinin tam olarak gerçeği yansıtmadığı da vurgulanmaktadır (Diğdem ve Siyez, 2006; Yüksel, 2001). TÜİK (2011) verilerine göre 2010 yılında 2933 kişi intihar ederek hayatına son vermiştir. Bu sayının genel nüfusa oranı yüz binde 3 civarındadır. Dünya ortalamalarına göre bu rakam düşük olsa bile Türkiye’de her 3,5 saatte bir kişi intihar sebebi ile ölmektedir. TÜİK (2011) verileri göstermektedir ki Türkiye’de son yıllarda intihar olayları artan bir ivme ile devam etmektedir. İntihar eden erkeklerin sayısı kadınlardan daha fazladır. 2010 verilerine göre 2073 erkek intihar ederken 860 kadın intihar etmiştir. Eskin, Kaynak-Demir ve Demir (2005) üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada öğrencilerin %42’sinin kendilerini öldürmeyi akıllarından bazen geçirmiş olduğunu ve %7’sinin ise en az bir kere intihara teşebbüs ettiklerini ortaya koymuştur.

Güneydoğu Anadolu illerinde yaşanan intiharlar özellikleri ile Türkiye’nin genelinden ayrılmaktadır. Güneydoğu Anadolu illerinde, bölgenin dinamikleri ile uyumlu olarak göç, modernleşme süreci, yoksulluk, düşük eğitim düzeyi, gelenek, görenek ve töre gibi sebeplerle intihar ve intihara teşebbüs olayları sıklıkla yaşanmaktadır. Örneğin, Batman’da son 5 yılda 107 kişi intihar sebebiyle ölmüştür (TÜİK, 2011) ve 2010 yılı içerisinde 131 intihara teşebbüs olayı ve 19 intihar olayı yaşanmıştır. Şanlıurfa ilinde ise 2011 yılının ilk 7 ayında 149 kişi intihara teşebbüs etmiştir (Şanlıurfa Olay Gazetesi, 2011). Bölgede intihar ve intihara teşebbüs olayları daha çok genç kadınlar arasında görülmektedir. Hem bölgesel olarak hem de yurt çapında ciddi bir toplumsal problem olan intihar olaylarının derinlemesine incelemesi hayati öneme sahiptir. Bu olayların incelenmesi son 20 yılda bölgede yaşanan göç ve kentleşmenin sosyal ve toplumsal etkilerini ortaya çıkaracaktır.

Bu araştırmada Batman ilinde son bir yılda meydana gelmiş intihara teşebbüs olayları incelenmiştir. Araştırma yöntemi olarak kalitatif (nitel) bir yöntem tercih edilmiştir. Batman ilinde intihara teşebbüs etmiş 18 birey ve bunların yakın akrabaları ile yüz yüze mülakatlar yapılarak veri toplanmıştır. Veriler kalitatif yöntemler kullanılarak analiz edilmiştir.

Bu araştırmada intihara teşebbüs olayları ve bu olaylarının öncesi ve sonrasında yaşananlar derinlemesine incelenmiştir. İntihara sebep olan sosyal, ekonomik ve kültürel etkenlerin açığa çıkarılması ve intihar olgusunun Güneydoğu Anadolu’nun bölgesel özellikleri de dikkate alınarak anlaşılması hedeflenmiştir. Araştırma sonunda elde edilen bulgular ışığında alternatif çözümler geliştirilerek toplumda infial uyandıran bu olayların

minimumuna indirilmesi hedeflenmektedir. Ayrıca, intihar olgusunun daha iyi anlaşılmasını sağlamak ve daha fazla can kaybının yaşanmasını önlemek üzere toplumu daha bilinçli hale getirmek de hedeflenmektedir. Araştırma sonunda elde edilen bulgular eğitim ve sosyal kurumlarla paylaşılarak intiharı önlemek için etkili eğitim programlarının geliştirilmesi de hedefler arasındadır.

Hem toplumsal hayatı hem de bireyleri derinden etkileyen intihar ve intihara teşebbüs olayları hem dünyada hem de Türkiye de oldukça yaygındır. Bu olguyu daha iyi anlamak ve daha doğru çözümler üretebilmek amacı ile bu olgunun daha çok ve daha yoğun araştırılması hayatidir. İntihar olgusunu ve sebeplerini anlamak ve intiharları azaltacak çözümler bulmak amacı ile sayısız bilimsel araştırma yapılmıştır. Ancak bu çalışmalar bilimsel araştırma metodlarını kullanan alan araştırması değil daha çok yerli ve yabancı literatürü derleyip sunan çalışmalardır. Bilimsel araştırma metodlarını kullananlar ise genellikle nicel teknikleri kullanmışlardır. Nitel araştırma sayıları ise çok sınırlıdır. Bu çalışma intihar olgusunu derinlemesine araştırarak nitel bir çalışma olduğu için hem literatürdeki boşluğu dolduracak hem de intihar olgusunun derinlemesine incelenmesini sağlayacaktır.

1. Literatür Taraması

İntihar sadece psikolojik etkenlerle açıklanamaz. İntihar olgusunu etkileyen psikolojik, sosyal, toplumsal, kültürel, ekonomik etkenler vardır. Durkheim (1986) geniş bir yelpazede bu etkenleri isimlendirmiş ve cinsiyet, yaş, eğitim, yoksulluk, din, mezhep, evlilik ilişkileri, kıskançlık, maddi acılar gibi etkenleri intiharı tetikleyen etkenler olarak saymıştır. Ayrıca Durkheim (2002) milletlerin kültürlerinin o milletlerin intihar karakterini de etkilediğini belirtmiştir. Bir diğer ifade ile topluluk içindeki değerler ve yaşantı biçimi intihar olaylarını etkilemektedir. Durkheim'i (1986) destekler nitelikte yaş, cinsiyet, evlilik, ekonomik durum, meslek, inanç ve ruh sağlığı gibi etkenlerin intihar eğilimini etkilediği literatürde ifade edilmiştir. Durkheim (1986) intihar olayları ile bireylerin yaşadıkları sosyal çevreye ve değerlere bağlılıkları arasında bir ilişki olduğunu vurgulamıştır. Bireylerin topluma ve değerlere bağlılıkları arttıkça intihar eylemleri azalmakta, tersine bireyler toplumdan ve değerlerden uzaklaştıkça, bağları zayıfladıkça intihar eylemlerinde de bir artış görülmektedir.

Türkiye'de sıklıklarına göre intihar nedenleri sırasıyla hastalık (%20), aile geçimsizliği (%10), istediği kişiyle evlenememe (%9), geçim zorluğu (%5) ve ticari başarısızlıktır (%2) (TÜİK, 2011). Ancak yaş grubuna göre bu nedenlere yeniden bakıldığında 15-24 yaş grubu için hastalıkla beraber aile geçimsizliği ve istediği kişiyle evlenememe nedenleri daha çok ön plana çıkmaktadır.

Durkheim'in (1986) belirttiği gibi cinsiyet etkeni Türkiye'deki intiharlarda da etkisini göstermektedir. Türkiye'de intihar eden erkeklerin sayısı kadınlardan iki kat fazladır, ancak bunun tam aksine intihara teşebbüs eden kadınların sayısı erkeklerden iki kat daha fazladır (Diğdem ve Siyez, 2006; Yüksel, 2001). Kadınların intihara daha çok meyilli olmasına gerekçe olarak kadınlara toplumlarda çocuk bakımı, ev ve aile düzeni, para kazanma gibi ağır sorumlulukların yüklenmiş olmasına rağmen kadınların bu yükleri kaldıracak kadar güçlü olmamaları gösterilmiştir (Birtchnell, 1981; Ekşi, 1990; Wasserman, 1989).

İntihar vakaları yaş gruplarına göre de farklılık göstermektedir. Türkiye’de en çok intihar eden yaş grubu 15-24 (%24) ve arkasından da 25-34 (%21) yaş grubudur (TÜİK, 2011). Yapılan diğer çalışmaların bulguları da bu yaş grubunun intihar açısından ne derece kritik olduğunu ortaya koymuştur (Altındağ, Özdemir ve Yanık, 2005; Gök, Özaşçılar ve Ziyalar, 2004; Sayıl, Canat ve Tuğcu, 2003). Çok sayıda yabancı araştırmacı da bu yaş grubunun hem en çok intihar eden hem de en çok intiharı düşünüp buna teşebbüs eden bireyler olduğunu rapor etmiştir (Evans, Hawton, Rodham ve Deeks, 2005; Johnson, Krug ve Potter, 2000; Kisch, Leino ve Silverman, 2005). Bu yaş grubunu intihara iten sebepler olarak ebeveyn arası geçimsizlikler, çocuk yetiştirme konusunda ebeveynin yetersiz olması, gençlerin aileleri ile iletişim bozukluğu yaşaması ve ailelerin gençlere karşı ılımlı ve kabullenici olmamaları gösterilmektedir (Bolger, 1989; Eğilmez, 1988; Fine, 1986; Friedman, 1984; Keitner, 1987). Ayrıca Tüzün (2005) fiziksel ve cinsel kötüye kullanmayı da intihar olasılığını artırıcı bir etken olarak vurgulamaktadır.

İntihara daha önceden teşebbüs etmiş bireyler intihar açısından önemli bir risk grubunu oluşturmaktadırlar (Eskin vd., 2007). Daha önceden intihara teşebbüs eden erkekler diğer erkeklerle göre 30 kat, intihara daha önceden teşebbüs eden kadınlar ise diğer kadınlara göre 3 kat fazla olasılıkla yeniden intiharı denerler (Tüzün, 2005). İntihara teşebbüs etmiş olanlar intihar olaylarının yaklaşık %25’ini oluştururlar (Diğdem ve Siyez, 2006).

İntihar için bir diğer risk faktörü ise ruh sağlığı problemleridir. Hatta bu etken pek çok akademisyen için intiharın en önemli sebebidir (Gröholt, Ekeberg, Wichström ve Haldorsen, 2000; Liu ve Tein, 2005; Thomson, Mazza, Herting, Randell ve Eggert, 2005). Depresyonun intihar olaylarını %10-15 civarında etkilediği vurgulanmıştır (Yüksel, 2001). Ayrıca bu hastalığı olanların %43’ünün intiharı akıllarından geçirdikleri bulunmuştur.

İntihar olaylarını etkileyen daha farklı etkenler de vardır. Örneğin, şehirlerde, özellikle şehirlerin kenar kesimlerinde intihar olaylarının daha sık görüldüğü rapor edilmektedir (Yüksel ve Ceyhun 1994). Durkheim ve Halbwacks’a göre evlilik ve çocuk sahibi olmak ile intihar olayları arasında bir ilişki vardır. Yüksel (2001) bekarların ve ayrı yaşayanların evlilerden 4 kat daha fazla intihar ettiğini bildirmektedir. Sayıl vd. (2003) inceledikleri 16 intihar vakasına 10 tane bekarın ve 9 tane de işsiz karıştığını gözlemlemiştir. Yine Durkheim bir iş sahibi olmayanların enerjilerini belirli bir alana kanalize edemedikleri için intihar açısından bir risk oluşturduklarını vurgulamaktadır. Tüzün de (2005) fakirlik ile intihar arasında pozitif bir korelasyon olduğunu belirtmiştir.

Karşı cinsle olan ilişkilerde yaşanan sorunlar da intiharları etkilemektedir. Karşı cinsle ilişki kuramama, ilişkilerde hayal kırıklığı yaşama ve bu ilişkilerdeki ayrılıklar intihar girişimlerine bir sebep olarak ortaya çıkabilmektedir (Alptekin, 2008). Son olarak, dinin veya inanç sistemlerinin sosyal bir olgu olarak intihar olasılığını azaltıcı bir etken olduğu literatürde vurgulanmaktadır (Durkheim; Sayar, 2002; Simpson ve Conklin, 1989). Stack (2000) ise inanç sistemlerinin intihara karşı koruyucu etkisinin en çok kadınlarda görüldüğünü ifade etmiştir.

Bütün toplumlar için çok ciddi bir sorun olan intihar olaylarını azaltmak için bilimsel çalışmalar sıklıkla yapılmış ve bu çalışmalar çözümler de sunmuşlardır. Bazı araştırma-

lar intihara karşı en iyi çözümün insanlara öz-saygı (self-esteem) kazandırmak olduğunu vurgulamaktadır (Çuhadaroğlu-Çetin, 2001; Wild, Flisher ve Lombard, 2004). İntihar risk gruplarına toplumsal destek sağlanması da önemli bir koruyucu faktör olarak sunulmaktadır (Bearman ve Moody, 2004; Eskin, 1995; Rutter ve Behrendt, 2004). Gök vd. (2004) polisler üzerinde yaptığı çalışmada intihara meyilli polisleri intihardan uzaklaştırmak için bu polislerin sosyal olarak desteklenmeleri gerektiğini vurgulamaktadır. Alptekin (2008) bireylerin iyi ve samimi arkadaşlara sahip olmaları durumunda, kardeşleri arasında yakın bir ilişkinin bulunması durumunda ve çocuk sahibi olmaları durumunda intihara daha az meylettiklerini ortaya çıkarmıştır. Bu etkenler de intiharla mücadele için kullanılabilirler. Son olarak Diğdem ve Siyez (2006) intihar olgusu ile mücadele edebilmek için hem ebeveynlere hem de okullara intihar olgusunu doğru anlayabilmek ve intihara meyilleri olanları zamanında teşhis edebilmek için bilgi ve bilinç kazandırılması gerektiğini ve bunların psikolojik danışmanlık hizmetleri ile desteklenmeleri gerektiğini vurgulamışlardır.

1.1. Türkiye'nin Güneydoğusunda Yaşanan Kadın İntiharları

Güneydoğu Anadolu Bölgesinde özellikle kadınların intiharları diğer bölgelere oranla bir farklılık göstermektedir. Türkiye genelindeki oranların tersine bu bölgede kadınların hem intiharlarının hem de intihar teşebbüslerinin sıklığı erkeklerinkinden daha fazladır. Ertürk'e (2007) göre erkek intiharların kadınlarınkine oranı 0,97'dir. Bazı illerde kadın intiharları oranları çok daha fazladır. Adıyaman'da kadın intiharları oranı %72 (Alptekin, Duyan ve Demirel, 2006), Batman'da ise %75 dolaylarındadır (Deniz, Ersöz, İldeş ve Türkaslan, 2000). İntihar eden kadınların tipik özelliği ise bunların çoğunun genç kadınlar olmasıdır. Bunların çoğu 15-24 yaş grubundandır (Ertürk, 2007).

Güneydoğu Anadolu Bölgesinde kadınların, özellikle genç kadınların neden intiharları sınırlı sayıda bilimsel araştırmaya konu olmuştur. İlgili literatürde intihar nedenleri bu bölgenin dinamikleri ile uyumlu olarak gelenekler, töre, kentleşme, modernleşme, göç, yoksulluk ve eğitim gibi daha farklı etkenlerle ilişkilendirilmiştir. Deniz vd. (2000) Batman'daki intihar olaylarını incelemiş ve bölgedeki olumsuz ekonomik ve sosyal koşulların bu intiharlarda etkili olduğunu ifade etmiştir. Bölgede son 20 yıl içerisinde yaşanan yoğun göçün ve bunun sosyal ve ekonomik etkilerinin intiharları olumsuz etkilediği tespit edilmiştir. Deniz vd.'in (2000) bulgularına göre intihar eden kadınların eğitim düzeyi oldukça düşüktür; %30'u okuma yazma dahi bilmemektedir. Erkeklerin intiharlarında ekonomik sebepler ağırlıklı iken kadın intiharlarında aile baskısı daha etkili görünmektedir. Toplum baskısı, bir yakının ölümü ve ekonomik sebepler kadın intiharları için diğer sebepler olarak görülmektedir. Ayrıca intihar eden kadınların %63'nün bekar olduğu ve intihar etmek için çoğunlukla kendini asmak yöntemini seçtikleri belirlenmiştir.

Alptekin vd. (2006) de Deniz vd.'e (2000) benzer olarak Adıyaman ilindeki genç kadınların intihar eylemlerini sosyal ve toplumsal etkenlerle açıklamıştır. Alptekin vd. (2006) göre Adıyaman iline yapılan yoğun göçler ve bu göçün de tetiklediği yoksulluk, düşük eğitim düzeyi ve modernleşmeye ayak uyduramama etkenleri intihar eylemlerini artırmaktadır. Alptekin vd.'e (2006) göre kadınlar daha sıklıkla intihar etmektedir çünkü

onların eğitim düzeyleri, ekonomik bağımsızlık düzeyleri ve toplumla bütünleşme düzeyleri erkeklere oranla daha düşüktür. Adıyaman ili Atatürk barajı inşaatı sebebiyle köylerin boşaltılması ile yoğun bir göç almıştır, ancak şehir gerekli altyapıya sahip olmadığı için artan nüfus için yeterli sağlık ve sosyal hizmetleri sağlayamamaktadır. Benzer olarak eğitim de yeterli kalite ve düzeyde verilememektedir. Yeterli iş imkânları sağlanamadığından yoksulluk da yaygındır. Ayrıca bu yoğun göç ve beraberinde getirdiği problemler modernleşme sürecini hem yavaşlatmakta hem de zorlaştırmaktadır. İlde bütün bu problemlerden en çok etkilenen kadınlardır çünkü kadınların hem evlerinde hem de dışarıda üzerlerine aldıkları yükler çok fazladır. Geleneklere aşırı bağlılık kadınları hem eğitimden, hem ekonomik imkânlardan hem de modernleşme sürecinden geride tutmaktadır. Alptekin vd. (2006), tüm bu etkenlerin Adıyaman ilinde genç kadınları intihara meylettirdiğini vurgulamaktadır. Araştırmada ayrıca intihar girişimlerinde evli kadınlarla bekar kadınların oranların birbirine yakın olduğu, kadınların intihar yöntemi olarak daha az ölümcül olarak bilinen ilaç ve zehirli madde kullandıkları, intihar eden kadınların çoğunlukla ev kadını ve ev kızı gibi ekonomik bağımsızlığı olmayan kadınlar olduğu ve daha çok ailesel sorunlar sebebiyle kadınların intihar ettiği tespit edilmiştir.

Ertürk (2007) de bölgedeki intihar olaylarını, daha geniş bir perspektiften, kadınlara karşı şiddet olgusunu da dahil ederek incelemiştir. Ertürk'e (2007) göre Güneydoğu Anadolu Bölgesi sosyal ve toplumsal olarak Türkiye'nin diğer bölgelerinden farklıdır. Dolayısı ile bölgenin değerleri, töre ve gelenekleri de farklıdır. Bölgede çoğunlukla Kürt kökenli vatandaşlar yaşamaktadır ve sosyal yapıda soy ve aşiret etkilidir. Toprak yönetimi ağaların elindedir ve bölgede ataerkil bir aile yapısı hakimdir. Tüm bu özellikler bir araya gelince Türkiye'de yaşanan her alandaki modernleşme sürecinde Güneydoğu Anadolu Bölgesi geride kalmıştır. Sosyal alanda bu süreçten en olumsuz etkilenen kadınlar olmuştur. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı raporuna göre bölgedeki kadınların hem Cinsiyet Gelişim indeksi hem de Cinsiyet Güçlenme indeksine göre Türkiye'nin en düşük değerlerine sahiptir. Okuryazarlık oranları da bu bölgede kadınlar açısından oldukça düşüktür. Türkiye genelince kadınların %81'i okuryazarken Güneydoğu Anadolu Bölgesinde bu oran sadece %65'tir. Bölgede hala kız çocuklarının okula gönderilmemesi veya belli bir yıldan sonra okuldan alınması söz konusudur. Kırsal kesimde okuryazar oranları daha da dramatiktir. Ertürk (2007) bu kadınların Türkçe de bilmedikleri için modernleşme sürecinden tamamen dışlandıklarını vurgulamaktadır. Bölgede kız çocukları hala küçük yaşta evlendirilmektedir. Bu evlilikler çoğu zaman görücü usulü ile olmakta ve kızların rızası aranmamaktadır. Kuzenlerle evlendirme veya berdel denen iki aile arasında kızların evlendirilmek üzere değiştirilmesi uygulaması da hala vardır. Bölgede evli kadınlar evlerinde şiddet de görmektedir. Ertürk'e (2007) göre bölgede özellikle kadınların hayatını yakından etkileyen diğer bir unsur töredir. Töreye göre kadın namuslu olmalıdır ve bu namuslu olmak kavramı çok sıkı kurallara tabidir. Bu kurallara uymayan kadınların namusunun kirlendiği varsayılır ve bu kir temizlenmeye çalışılır. Temizleme yolu bu kadınların öldürülmesi bile olabilmektedir. Araştırma sonuçları bölgedeki insanların yarısına yakınının zina yapan kadının öldürülmesi gerektiğine inandıklarını ortaya koymaktadır. Namusunun kirlendiğine inanılan kadının gerçekten belirtilen fiili

işlemiş olması şart değildir; toplumun bu fiilin işlendiğine inanmış olması kadınının sözde namussuz olarak kabul edilmesine yeterlidir. Bu inancın kaynağı dedikodu veya iftira olabilir. Söz konusu kadınlar hakkında çoğunu akrabaların oluşturduğu bir aile konseyi tarafından infazlarına karar verilir. İnfazı gerçekleştirmek için de ceza ehliyeti olmayan ailenin küçük erkek bireyleri seçilir ve kadınlar infaz edilir. Ertürk'e (2007) göre çoğu zaman bu infazlara intihar süsü verilmektedir. Veyahut söz konusu kadınlar namuslarını kendilerinin temizlemeleri için intihar etmeye zorlanmaktadır. Bunun dışında bölgedeki intihar eylemlerinin arkasında evliliğe zorlama, erken evlilik, ensest ilişkiler ve cinsel taciz gibi sebepler de bulunmaktadır. Ertürk (2007) intiharlarda medya etkisine de değinmiş; medyada intihar haberlerinin sıklıkla yer almasının intiharları ve intihar girişimlerini artırıcı bir etki olduğunu vurgulamıştır.

Benzer olarak Yıldırım da (2010) Batman ilinde kadınların sıklıkla intihar etmesinin sebeplerini son 20 yılda köylerden şehir merkezine yaşanan yoğun göçlerle ve bu göçün doğurduğu olumsuz sonuçlarla açıklamaya çalışmıştır. Yıldırım'a (2010) göre kadınlar köy değerleri ile kent değerlerinin çatışmasının tam ortasında bulunmaktadır. Kadınlar töre ve gelenekler gereği aile, akraba ve toplum baskısı altında ağır şartlarda yaşamaktadırlar. Kendilerine katı köy değerleri dayatılmaktadır, ancak kadınlar yeni tanıştıkları kent değerlerini benimsemek istemektedirler. Kadınların intiharları eski değerlerin dayatılmasına bir nevi başkaldırı gibidir. Ayrıca, bölgede yaşanan şiddet ve ölüm olayları, yoksulluk ve aile ve toplum tarafından uygun görülmeyen karşı cinsle ilişkiler de intihar sebebi olarak belirtilmektedir. Ertürk'le (2007) uyumlu olarak Yıldırım da (2010) intihar gibi görünen bazı olayların arkasında aslında cinayetlerin bulunduğunu vurgulamaktadır. İlde ve bölgedeki güçlü aşiret etkisi kadınların intiharına sebep olmaktadır. Yıldırım'a (2010) göre bu aşiret baskısı açık ve gizli imaj sözleşmeleri olmak üzere iki çeşit kadın intiharına sebep olmaktadır. Gizli imaj sözleşmesinde kadın aşiretin katı baskısı karşısında ve aşiret değerleriyle çatışması durumunda kendini imha eder. Açık imaj sözleşmesinde ise kadın aşiretin kendine biçtiği rolleri kabul etmemesi ve kendisine alternatif roller belirlemesi durumunda aşiret tarafından intihara zorlanır.

Aktay (1999) Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yaşanan göçlerin ve bu göçlerin yarattığı karmaşık modernleşme sürecinin kadınları çok olumsuz etkilediğini ve genç kadınların intiharının önemli bir sebebinin bu süreç olduğunu vurgulamaktadır. Aktay'a (1999) göre daha önce yoğunlukla kırsalla yaşayan ve modernleşme sürecinden ve onun değerlerinden uzakta kalmış olan insanlar göçle beraber kentlerde yeni değerlerle tanıştılar ve modernleşme sürecinin daha çok içinde yer almaya başladılar. Hiç bir modernleşme süreci sancısız olmamıştır. Bölgenin modernleşmesi için de sancılar söz konusudur. Bölgede modernleşme sürecinin sancısını daha çok kadınlar çekmektedir. Aktay (2001) bölgedeki intiharların kadınların eğitimsiz olmasıyla, baskıcı aile veya toplumla, töre ve gelenekle, anlayışsız babalarla, bastırılmış masum taleplerle ve aşiret bağlarıyla yeteri kadar açıklanamayacağını vurgulamaktadır. Bunlar daha çok medyanın kullandığı argümanlardır. Aktay (2001) Batman ilindeki intiharları incelerken ilde aşiret ilişkileri için bitmiş denemese bile çok azaldığını vurgulamaktadır. Yukarıdaki medyatik iddiaların aksine bulgular bölgede kadınların tamamına yakını imkân olursa çalışabileceğini düşündürüyor. Büyük

bir kısmı şehir hayatından memnun ve bunun hem kendileri hem de çocukları için daha yararlı olduğuna inanıyorlar. Çoğunun evinde TV, telefon vb teknolojik imkânlar mevcut. Toplumsal bağlardan da kopmamışlar: boş zamanlarının çoğunu komşuları ile sosyalleşerek geçiriyorlar. Büyük çoğunluğu en fazla dört çocuk sahibi olabileceklerini ve evlenirken görücü usulü ile değil beğendikleri insanla mümkün olduğu kadar tanışma ve görüşmelerden sonra evlenilebileceğine inanıyor. Yarısından fazlası kocasına sormadan oyunu kullanıyor (Aktay, 1999). Aktay (2001) bu bulgulara da dayanarak bölgedeki genç kadınların intiharlarının sebeplerinin medyada yansıtılanlar değil kadınların modernleşme sürecinde geleneksel ve toplumsal ilişkilerin çözülmesi ve toplumsal bağların azalması olarak açıklamaktadır. Modernleşme ve onun değerleri, bölgedeki insanlara bölgenin gelenekleri ve değerleri ile bütünleştirilerek ve sindirilerek değil, bir dayatma tarzında kabullendirilmeye çalışılmaktadır. Bu durumda da özellikle göçler sebebiyle zaten değerleri ve toplumsal bağları zayıflamış kadınlar için yıkıcı sonuçlar doğurmaktadır. Zaten şoka girmiş ve boşlukta olan bu kadınlar dayatılan modernleşme değerlerinin arkasına bilinçsizce takılmaktadırlar. Bölgede son 25 yıldır PKK ve Hizbullah terörünün oluşturduğu şiddet ve güvensizlik ortamı da toplumsal değerlerinin iyice zayıflayıp yok olmasını desteklemiş ve böylece insanları bir arada ve güvende tutacak bağlar iyice zayıflamıştır. Aktay (2001) bu iddialarını desteklemek için toplumsal kalkınma programlarında kadınlara geleneksel değerlerin kötü olarak gösterilmesini, kadınlara pop kültürünün özendirilmeye çalışılmasını, kılık-kıyafet kampanyalarında kadınlara geleneksel değerlere hiç uymayan kıyafetler dağıtılmasını göstermektedir. Aktay'a (2001) göre göçler, modernleşme ve bölgede uygulanan modernleşme dayatması özellikle kadınları ahlaki ve geleneksel değerlerden koparmış ve toplumsal bağları zayıflatmıştır. Boşlukta kalan bu kadınların da intiharı seçmeleri doğal bir sonuç olarak ortaya çıkmaktadır.

Bağlı (2004) Aktay'ı (2001) destekler şekilde Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yaşanan genç kadınların intiharlarını, göçlerle zaruri hale gelen kent yaşantısı ve bu yaşantının gereği olan modernleşme süreci ile açıklamaktadır. Kent yaşamı kırsala göre çok farklıdır. Yaşam koşulları, ilişkiler, üretim süreci kentte çok daha farklıdır. Kırsaldan kente göç etmiş insanları bir takım zorluklar beklemektedir. Kentte yaşayanlar daha stresli, aceleci, gergin ve saldırgan olurlar. İnsanlar kendilerini güvende hissetmezler. Kentte insanları telkin edip yatıştıran ve destek olan büyükler, akrabalar ve komşular yoktur. Kente gelen insanlar için iki seçenek vardır. Ya kent yaşamına adapte olunur veya kent değerleri reddedilir ve bunlarla bir çatışma içinde olunur. Bu çatışma bölgedeki intiharları açıklayabilir. Ancak, Bağlı (2004) intiharların sadece bunlarla açıklanamayacağını da vurgulamaktadır. Çünkü göç ve modernleşme süreçleri benzer olmasına rağmen bazı illerdeki kadın intiharları diğerlerine göre farklılık göstermektedir. Özellikle Batman ilindeki genç kadın intiharları dikkat çekmektedir. Bağlı (2004) muhtemel diğer intihar sebeplerini açıklamak üzere ildeki bazı istatistikleri sunmaktadır. Buna göre, intihar eden kadınların büyük bir kısmı okuryazar değildir ve çoğu da ilkökul mezunudur. İntihar eden kadınların hiç biri nitelikli iş sahibi olmayıp ev kadını veya ev kızıdır. Meslekleri olmayan bu kadınların sosyal çevreleri kendi ev çevreleri ile kısıtlıdır. İntihar eden kadınların yarısından fazlası bekarıdır. Son olarak Bağlı (2004) intiharlarda TV'nin de bir etkisi olduğunu vurgulamıştır.

TV hayata bağlılığı azaltmakta, kuşak çatışmasını tetiklemekte ve toplumsal değerleri erozyona uğratmaktadır.

Özetle, Güneydoğu Anadolu Bölgesinde kadınların daha fazla oranda ve sıklıkla intihar ve intihara teşebbüs etmesi dikkat çekicidir. Yapılan araştırmalar bu problemi tetikleyen etkenleri bölgenin sosyal ve ekonomik yapısı ile ilişkilendirmektedir. Bölgede yoğun olarak yaşanan göç ve kentleşme sürecinde toplumsal değerlerin değiştiği ve bu değişim sürecine uyum sağlamakta zorlanan kadınların intihara yöneldiği ifade edilmektedir. Bölgede hakim olan toplumsal değer, gelenek ve göreneklerin ve ekonomik şartların da kadınlar üzerinde onları intihara yönelten baskılar olarak belirtilmektedir.

2. Yöntem

Bu araştırma intihar olgusunu sebep ve sonuçları ile derinlemesine incelemeyi hedefleyen bir araştırma olduğu için kalitatif (nitel) bir dizayn seçildi. Kalitatif çalışma tekniği bir olgunun rakamlara dayanmadan detaylı ve derinlemesine incelenmesi için en uygun teknik olarak nitelendirilmektedir (Creswell, Glesne, 2006; Rossman & Rallis, 2003).

Bu araştırmada detaylı ancak sadece istenilen verilerin toplanabilmesi için yarı yapılandırılmış yüz yüze görüşme tekniği kullanıldı. Çalışmanın konusuna ve amacına uygun olarak önceden belirlenmiş açık uçlu (open-ended) sorular her bir görüşmeciye yöneltildi. Sorularının açık ve anlaşılabilir olmasına, fakat yönlendirici olmamasına dikkat edildi. Bu sorulara ilave olarak gerekli olduğu zaman görüşmecinin verdiği cevabı detaylandırması ve daha açık hale getirmesi için açıklayıcı ve spontane sorular soruldu. Görüşmeler her bir katılımcı ile bir kez yapıldı ve görüşmeler ortalama 30 dakika sürdü. İntihar olgusunun hassasiyetine binaen veri toplama işlemleri görüntülü veya sesli olarak kayıtlı edilmedi.

Örneklem seçimi için amaçlı (purposeful) örnekleme tekniği tercih edildi. Bu olasılığa dayalı olmayan bir örneklem tekniğidir. Araştırmanın evreni, intihara teşebbüs tanımıyla Batman ilinde polis birimlere ulaşmış olaylardır. Araştırmanın örnekleme de bu evren içerisinde araştırmaya katılmayı kendi rızası ile kabul etmiş 18 katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcılara ulaşmak ve ikna etmek için aracılar (gatekeeper) kullanıldı. Kalitatif araştırmalarda aracı kullanılması hem deneklere daha kolay ulaşmak hem de denek ile araştırmacıyı tanıştıran aradaki buzları kırmak için tavsiye edilmektedir (Creswell, 2005; Glesne, 2006).

Bu araştırmada ayrıca kalitatif araştırmaların önemli bir gereği olan etiksel unsurların sağlanmasına çalışıldı. Katılımcılara çalışmanın amacı ve kapsamı hakkında bilgi verildi ve kendi rızaları ve hür iradeleri ile çalışmaya katılmaları sağlandı. 18 yaşından küçük katılımcıların velilerinden izin alındı ve bunlarında görüşmelerde bulunmaları sağlandı. Görüşmeler sırasında bir psikolog hazır bulunduruldu. İlave olarak araştırma sonuçları yayınlanırken isim kullanılmadı. Katılımcı 1, Katılımcı 2, vb. şeklinde isimlendirme yapıldı. Katılımcıların kimliklerini açığa çıkaracak bilgiler bulgular kısmına dahil edilmedi.

3. Bulgular

3.1. Demografik

18 katılımcının yaşları 16 ile 26 arasında değişmektedir. Yaş ortalaması 18.3'tür. 18 katılımcının kardeş sayıları 4 ila 16 arasında değişmektedir. Katılımcıların ortalama kardeş

sayısı 9.2'dir. Katılımcıların 3 tanesi erkek kalan 15 tanesi kadındır (%83). Katılımcıların 15 tanesi bekar, 1 tanesi evli 2 tanesi ise boşanmıştır. 18 katılımcının 6 tanesi halen lise eğitimi görüyor iken kalan 12 tanesi ya ilkokul mezunudur veya liseyi yarıda bırakmıştır. Katılımcıların 1 tanesi hariç kalanların maddi durumu düşük seviyededir (1000 TL ve altında). Katılımcıların %30'nun evleri ailelerine ait iken kalan %70 kirada oturmaktadır. Aileler kalabalık olmasına rağmen oturan evler 1+1 veya 2+1 oturumludur. Katılımcıların 4 tanesi halen bir işte çalışıyor iken 14 tanesi her hangi bir işte çalışmamaktadır. Katılımcıların tamamına yakınının ebeveyni Batman iline göçle gelmiştir.

3.2. İntihara Teşebbüs Sebepleri

Katılımcılara kendilerini intihara teşebbüs ettiren sebebin ne olduğu sorulduğunda bütün katılımcılar bu soruyu cevapladılar. Katılımcıların hemen hemen hepsi intiharı bir kurtuluş olarak görmüşler. Yaşadıkları sıkıntılara daha fazla dayanamadıkları için bu problemlerden kurtuluş yolu olarak intiharı seçmişler. Sadece iki katılımcı intiharı ebeveynine karşı bir silah bir güç olarak kullanmak istediğini belirtti. Bunlardan birisi intihar için amcasını örnek aldığını çünkü amcasının intihara teşebbüs ederek ailesinin daha önceden razı olmadığı bir kız ile evlenmeyi başardığını belirtti. Kendisi de problemlerini aşmak için intiharı ailesine karşı bir ikna aracı olarak kullanmak istediğini belirtti. İkincisi ise ebeveyninin küçük kardeşini kendisinden çok sevdiğini düşündüğünü ve onların dikkatini çekmek ve kendini daha çok sevmelerini sağlamak için intihara teşebbüs ettiğini ifade etti.

Katılımcılar ifadelerinde intihara teşebbüs etmelerinin ardında yatan sebepleri anlattılar. Bunlar yalnızlık hissi, ebeveyn ile yaşanan problemler, aile içi geçimsizlik, mutsuz evlilikler, ekonomik durumun kötü olması, topluluk önünde aşağılanma ve kız-erkek arkadaşından ayrılmak olarak tespit edilmiştir.

Katılımcıların intihara iten sebeplere ilişkin bulgular aşağıda sıklıklarına göre sıra ile sunulacaktır. Bu sebepler katılımcıların kendilerinin intihara teşebbüs için öne sürdükleri sebeplerdir. Ancak İntiharı ve teşebbüsü bir tek sebebe bağlamak doğru değildir (Durkheim, 1986). Mağdurları etkileyen pek çok şey olabilir. Ancak bardağı taşıran son damla farklı olabilir. Burada öncelikli olarak katılımcıların intihara teşebbüslerinin sebepleri kendi ifadeleri doğrultusunda sunulacak. Bununla beraber katılımcıların ifadelerinde intihar sebebi olarak belirtmeseler bile onları üzen, rahatsız eden, strese sebep olan etkenler de değerlendirilecektir.

3.2.1. Yalnızlık Hissi

6 katılımcı ifadelerinde kendilerini intihara iten sebebin yalnızlık olduğunu ifade ettiler. Bir diğer ifadeyle, intihara teşebbüs ettikleri zaman yanlarında biri olsa, dertlerini sıkıntılarını birileriyle paylaşmış olsalar intihara teşebbüs etmeyeceklerini belirttiler.

Katılımcı 8'e neden intihara teşebbüs ettiği sorulduğunda; "kimse bana baskı yapmıyordu, sadece yalnızlıktan sıkıldım" şeklinde cevap verdi. Katılımcı 11 ise intihara teşebbüs sebebi olarak evde çok sıkıldığını, dışarı çıkıp çalışmak istediğini ancak bunu yapmadığını ifade etti. Katılımcı 13 intihar sebebi hakkında konuşurken erkek arkadaşı veya başka bir probleminin olmadığını belirterek "intiharı aklıma getiren bir şey yok, yalnız

olmasam yapmazdım” şeklinde konuştu. Katılımcı 18 ise okul değiştirdiğini, ancak yeni okulunda kendine uygun bir arkadaş bulamadığını bu sebeple kendisini yalnız hissettiğini ifade etti. Katılımcı 16 kendisinin intihara teşebbüs sebebini şu sözlerle ifade etti:

Bizim aile biraz geniş, en küçük kız benim. Bir de ablamı çok seviyordum o evlendi, gitti. Evimizde iş çok olduğu için ağabeylerimin bütün işi bana kalmıştı ve sıkılmıştım, bunun sonucunda kendimi yalnız hissettim, boşlukta hissettim. Ne bilim yaa, ablamda gidince bütün işler bana kaldı, annemin yatalak hasta olması bir boşluğa düşürdü beni.

Son olarak, Katılımcı 12 kendini yalnız hissettiğini ve bu sebeple bunalıma girip intihara teşebbüs ettiğini söyledi. Bu katılımcı hiç kimsenin kendisini sevmeyişini hissettiğini ve sanki herkesin kendisinden uzak durduğunu zannettiğini ve o konuşurken kimsenin değer vermediğini hissettiğini ifade etti. Katılımcı 12 kendisinin intihar sebebini şu şekilde açıkladı:

Bir iki arkadaşım vardı. Onları çok sevmiştim, aşırı derecede. Ama onlardan hiç karşılık bulamadım. Kız arkadaşlarım hiç karşılık vermediler ve hep beni dışladılar. Sözlerim onlar için önemsizdi. “Seni seviyoruz” derlerdi ama yapmacık olduğunu anlardım. Beni hiç aramazlardı telefonla. Benle konuşmaları gerekirken başkaları ile konuşurlardı ve ben ikisini de çok severdim. Beni bir kenara attılar. Beni kullanırlardı; işleri düşünce konuşurlardı, işleri bitince beni bir kenara atarlardı. Ama kimse beni sevmiyor değil, ben kendim o düşünceye kapıldım. Eminim beni seven çok kişi var hatta onlar da bana yaklaştırmaya çalışıyor ama bana yapmacık geliyordu. Ben de yalnız odalara girer gizli gizli ağlardım. “Beni kimse sevmiyor niye gelmişim bu hayata” diye saçma sapan şeyler söyledim. Hayat manasızlaşmıştı; “ben kime neye yarıyorum, bir işe yaramıyorum” diye düşünceler sarmıştı. Arkadaşlarımdan boşuldum artık ve teyzemin kızları ile konuşmaya başladım. Onlarla konuşmaya başlayınca kendime geldim ama orada da bir abla vardı, benden 6 yaş büyüktü. Çok seviyordum onu. Bana ben senle neden konuşuyorum ki sen bana yaramazsın küçüksün dedi. Ancak senle oturup konuşurum sana derdimi bile açamam. Ona “ben senle yalnız kalmak istiyorum; bana 1 saatini bile ayıramaz mısın?” dedim. Oda “hayır küçüksün” dedi. Bu söz benim çok zoruma gitti. Hayat manasızlaştı. O sözden sonra intihara karar verdim.

3.2.2. Ebeveyn İle Yaşanan Problemler

4 katılımcı ebeveynleri ile yaşadıkları bazı problemlerden dolayı intiharı tercih ettiklerini belirttiler. Bunlardan Katılımcı 2 normalde ebeveyni ile bir sorunu olmadığını ve annesi ile nadiren tartıştığını söyledi. Bu Katılımcı annesi ile tartıştıktan sonra intihara teşebbüs ettiğini ifade etti. Katılımcı 15 ise babasının üzerine çok geldiğini, iş yerinde bir şeyi kaybolursa kendisini suçladığını ve kız arkadaşı yüzünden kendisine kızdığını ifade

ederek babasının bu tavrından dolayı intihara teşebbüs ettiğini belirtti. Katılımcı 7 ise ebeveyninin küçük kardeşini kendisinden daha çok sevdiğini, ona daha çok değer verdiklerini ve kendisi ile ilgilenmediklerini düşündüğünü ifade etti. Bu sebeple ebeveynine çok sinirlendiğini ve onlara ders vermek için intihara teşebbüs ettiğini söyledi. Katılımcı 17 ise kendi intihara teşebbüs sebebini şu sözlerle ifade etti:

Erkek arkadaşlar veya şu bu değil; ben beni sıkkan ailede olan biten şeyler. Yeri geliyor maddi sıkıntılarımız oluyor. Bunlar üzüyor beni. Özürlü kardeşim var; onu gördükçe de çok üzülüyorum. Bunlar vardı zaten, birde o gün dersler kötü gitmişti. Eve geldim, babam üzerime geldi. Onunla tartıştık. Acayip sinirli bir insanımdır, küçük şeyleri bile abartabilirim. Tartışınca sinirlendim ve o sinirle bu işi yaptım. Sinirim geçince babamın haklı olduğunu anladım ancak iş isten geçmişti.

3.2.3. Mutsuz Evlilikler

3 katılımcı ifadelerinde mutsuz evlilikleri sebebiyle intihara teşebbüs ettiklerini anlattı. Bunlardan iki tanesi ailelerinin baskısı ile zorla evlendirildiklerinden mutsuz evlilikleri olduğunu ve bu evlilikleri kesinlikle istemedikleri ifade ettiler. 18 katılımcı içerisinde sadece bu iki vakanın töreler sebebiyle intiharlar kapsamına girdiği görülmektedir. Üçüncü vakada ise katılımcı, evliliğinden bir çocuk sahibi olamadığı için intihara teşebbüs ettiğini beyan etmiştir.

Katılımcı 6 kendisinin hiç evlenmek istemediğini, kendisini zorla evlendirdiklerini ve kocasının ve onun ailesinin kendisine işkence yapmaları sebebiyle intihara teşebbüs ettiğini ifade etti. Katılımcı 6 intihara teşebbüs sebebini şu sözlerle açıkladı:

Görücü usulü ile evlendik. Aslında ben evlenmek istemiyordum ama zorla evlendirdiler. Zaten birkaç aydır da istemeye geliyorlardı. Aradan bir ay geçmeden evlendirdiler. Evlendiğim kişinin ailesi bana çok işkence etti. Evlendiğim gün geldi kaynanam, benim altınlarımı aldılar. Gerçi eşimi de hiç sevmedim. Benim intihara teşebbüs sebebim istemediğim bir evlilik yapmam ve kocam ve ailesinden gördüğüm eziyetlerdir. Benim bir arkadaşım vardı, onu da zorla verdiler o da intihar etti ve öldü. Ben geri geldikten sonra babama söyledim işte ben istemiyorum diye. O da bana "bir daha geri gelemezsin, geri git evine" dedi. Ben de kendisine; "sokakta da kalsam yine de gitmem o eve" dedim.

Benzer olarak katılımcı 9 da istemediği bir evlilik yaptığını, ailesinin kendisini zorla evlendirdiğini, kocasından hiç memnun olmadığını ve onu sevmediğini ve kocasının ailesinin de kendisine baskı yaptığını ifade etti. Katılımcı 9 bütün bu sebeplerle intihara teşebbüs ettiğini söyledi. Katılımcı 9 intihara teşebbüs sebeplerini ve intihara teşebbüs olayını şu şekilde anlattı:

Eşimin ailesi beni istemeye 3-4 kez geldiler, fakat ben her defasında "hayır" dedim. Ama belli bir süre sonra ailemin de isteğiyle evlendim.

İşte etraftakilerde “görücü usulü iyi olur” dediler. Ben de kabul ettim. Ama evlendikten sonra benle konuşmaz oldu, ne sorularımı cevaplıyor ne de konuşuyor. Yani o adam beni saraylarda da yaşatsa yine de ben o adamla yaşamam. Yani sadece benim kızılığımı aldı ondan sonra da bir daha beraber olmadık. Çok pis küfür ediyor bana ama daha dövme olmadı, sanırım ailesinden korkuyor. Gece kalkıyor sağa sola bakıyor. Artık ben korkuyorum. Yani birazcık dahi olsa merhamet gösterse, işte biraz gayret etse ben yine sabrederdim. Ama yok, bir türlü olmuyor. Diyor “sen bana haramsın, sen benim anamsın, bacımsın” diyor bana. Tüm ailesi bana baskı yapıyor.

Katılımcı 5 ise intihara teşebbüs sebebini açıklarken evliliğinden çocuğu olmadığını ve buna kendisinin çok üzüldüğünü ifade etti. Bu konuda eşinin ve kendi ailesinin de olumsuz yaklaşması kendisini daha da üzmüş. Bu sıralarda eşi ile de bir tartışma yasayınca eşinin evde olmadığı bir akşam kendisini de yalnız hissederek intihara karar vermiş. Katılımcı 5 bütün bunlardan sıkıldığını, kendisine de eşinin ailesinin dışarı çıkmama ve sürekli evde kalma konusunda baskı yaptığını ve bu sıkıntılardan kurtulmak için intiharı seçtiğini ifade etti.

3.2.4. Ekonomik durumun kötülüğü

2 katılımcı maddi durumlarının kötü olması ve bunun kendilerini çok üzmesi sebebiyle intihara teşebbüs ettiklerini belirttiler. Katılımcı 3 maddi durumlarının kötü olmasına ve evlerinin küçük ve eski olmasına, eşyaların eski ve yetersiz olmasına çok üzüldüğünü “neden başkalarında varda bizde yok” diye hayıflandığını ifade etti. Ayrıca bu Katılımcı psikolojik tedavi görüyormuş. Babası da il dışında bulunduğu için onun desteğinin yokluğunun etkisi ile de psikolojik durumu iyice bozulmuş ve intihara teşebbüs etmiş. Benzer olarak Katılımcı 4 de maddi durumunun kötü olması sebebiyle intihara teşebbüs ettiğini belirtti. Katılımcı 4 intihara teşebbüs sebebi olarak şunları söyledi:

O gün iş bulamadım. İşim ağırdır. Şubat günüydü, soğuktu. Tahta taşırken ıslandık. Akşam eve geldim. 21.00’e kadar bir şey yoktu. Kahve içtim, uykum kaçtı. Okul günleri aklıma geldi. “Keşke okusaydım da bu durumlara düşmeseydim” dedim. İnsan yalnız kalınca ve sıkıntıları varsa aklına istemediği şeyler de geliyor. Konuşmak için teyzemin kızını aradım. “Biraz bekle yemek yiyorum” dedi. Baktım aramadı. Bende hap içtim.

3.2.5. Ebeveyn Arası Geçimsizlik

Bir katılımcı anne babasının sürekli tartışması ve babasının annesini dövmesi sebebiyle intihara teşebbüs ettiğini ifade etti. Katılımcı 10 şunları ifade etti:

Ben babamla kavga ettim, sonra bunun üstüne annemle babamda kavga ettiler. Ben buna çok üzüldüm. Ağladım. Bunun üzerine intihara teşebbüs ettim. Annemle babamın kavgaları beni çok etkiliyor. Ben çok üzülüyorum, onlar kavga edince çok kötü oluyor. Ben ilaç içtiğim de

bile annemle babam kavga etti. Babam anneme “yeşil kartı getir” dedi. Annemde hemen bulamayınca annemi yine dövdü.

3.2.6. Topluluk Önünde Aşağılanma

Katılımcılardan bir tanesi (Katılımcı 14) okulda bir öğretmenin arkadaşlarının gözü önünde kendisini aşağıladığı için intihara teşebbüs ettiğini ifade etti. Konuyla ilgili olarak Katılımcı 14 şunları söyledi:

Okulda Türk Edebiyatı hocamız ara sıra gelip bana yazılılardan bahsediyordu, sürekli bize takılıyordu “yazılılara zamanında girmiyorsunuz, daha sonra girip de yüksek not alacağınızı mı zannediyorsunuz?” gibi. Bu da benim zoruma gidiyordu. Arkadaşlarım bile gelip “sana laf atıyor anlıyor musun” gibi sözler kurarak benimle uğraşıyorlardı, fakat ben yine de sessizliğimi koruyordum. Bir gün merdivenlerde karşılaştığımızda bana “sen yazılıya girmedin değil mi?” diye sordu; ben de “hocam neden her seferinde bana bunu soruyorsunuz” dedim. Bunun üzerine bana “sen geri zekâlısın, manyaksın” gibi hakaretlerde bulundu. Daha sonra “bu senin yanına kalmayacak, sana çektireceğim” dedi. Baya bir tartışma yaşadık. Ondan sonra karar verdim ben intihar etmeye. O an aklıma arkadaşlarımın yüzüne nasıl bakacağım gibi şeyler geldi, çünkü her şey arkadaşlarımın gözü önünde olmuştu.

3.2.7. Kız-Erkek Arkadaş Sahibi Olmak

Bir katılımcı erkek arkadaşı ile ilgili yaşadığı problemlerden dolayı intihara teşebbüs ettiğini beyan etti. Katılımcı 1 bir erkek arkadaşı olduğunu, ancak bu erkek arkadaşın ailesinin kendisi ile evlenmeye razı olmadığını ve bu erkek arkadaşının ailesinin de zoruyla kendisinden uzaklaştığını ifade etti. Bu probleme atıf yaparak hayattan bıktığını ve artık yaşamak istemediğini bu sebeple intihara teşebbüs ettiğini belirtti.

3.2.8. İlave Etkenler

Yukarıda katılımcıların intihara teşebbüs sebepleri kendi ifadeleri doğrultusunda sıklıklarına göre sunuldu. Ancak yukarıda da ifade edildiği gibi bu katılımcıların intihara teşebbüs etmelerini sadece bu sebeplere bağlamak yanıltıcı olabilir. Gözle görülen ya da ifade edilen sebepler bunlar olsa da katılımcıları intihara sürükleyen başka sebeplerin de olması muhtemeldir. Katılımcılar kendi intihara teşebbüs sebeplerinin hikayesi anlatırken bu ilave etkenlerden de söz etmişlerdir.

Örneğin, sadece altı katılımcı yalnızlık hissi ile intihara teşebbüs ettiğini ifade ederken bunların haricinde katılımcılar tarafından intihar sebebi olarak doğrudan dile getirilmese de bazı katılımcıların ifadelerinde arkadaşlarının ve bir sosyal çevrelerinin olmadığı ve yalnızlık hissi taşıdıkları görülmüştür. Bunlardan Katılımcı 14 okulda hiç arkadaşının olmadığını çünkü onları sevmediğini ifade etmiştir. Katılımcı 3 babası şehir dışında olduğu ve onun eksikliğini hissettiğini, Katılımcı 4 ise intihara teşebbüs etmeden önce teyzesinin kızlarını aradığını ancak onlarla konuşamadığını belirtmiştir. Katılımcı 5 de eşinin aile-

sinin dışarı çıkmasına izin vermediğini, bu sebeple yalnızlık çekip çok sıkıldığını belirtmiştir. Bu katılımcıların da dahil edilmesi durumunda yalnızlık hissini bir intihar sebebi olarak etkilediği katılımcı sayısı 10 olacaktır.

Benzer bir durum kötü ekonomik şartların intihara teşebbüs sebebi olması için de geçerlidir. Sadece 2 katılımcı doğrudan bir neden olarak bu etkeni öne sürmesine rağmen ekonomik durumlarının kötü olması bütün katılımcıların intihara teşebbüslerini etkilemiş olabilir. Yukarıda demografik bulgular sunulurken belirtilmişti; katılımcıların bir tanesi hariç hepsinin aylık ekonomik geliri 1000 TL'nin altındadır. Bir diğer ifade ile kalabalık bir aile ortamında yaşayan bu katılımcıların hemen hemen hepsi için ekonomik durumlarının kötü olması bir intihara teşebbüs nedeni olabilir.

Ayrıca katılımcıların büyük bir çoğunluğu evdeki yemek yapmak, bulaşık yıkamak, temizlik yapmak, küçüklerinin bakımını sağlamak gibi işleri kendilerinin yaptığını ve bu işlerin ağırlığı altında ezildiklerini de ifade etmişlerdir. Doğrudan bir intihara teşebbüs sebebi olarak ifade edilmese de bu ağır iş yükü katılımcıların hayatla bağlarını zayıflatmış olabilir.

Bunların dışında 2 katılımcı arkadaş gruplarının okullarda sık sık intihar hakkında konuştuklarını, hayattan, okuldan ve ailelerden şikayet ettiklerini ve bu konuşmaların çocukları intihara yaklaştırdığını ifade ettiler. Bu katılımcılara göre intihar etmiş arkadaşlarına kurtulmuş gözüyle bakmaktadırlar. Bunlardan katılımcı 12 şunları anlattı:

Ortaokul bitince arkadaş çevremi değiştirdim; o arkadaşlarım beni bozuyordu. Zaten bu düşünceleri onlar benim kafama koyuyorlardı. Benim iki arkadaşım daha bu işe kalkıştı. Yani ben yaptığım vakitte ne olduğunu bilmiyordum. Arkadaşlarım “dünyadan sıkıldım, nasıl bir yer?” diye sürekli yakınıyorlardı, bu yakınmaları ailelerini kast ederek yapıyorlardı. “Of yeter artık, nedir bu ailemden çektiğim?” diyorlardı. Bir arkadaşım bu fikirleri benim kafama o koyuyordu. Hep o söylüyordu bana.

3.3. İntihara Teşebbüs Yöntemleri

18 katılımcının intihar teşebbüs yöntemlerine bakıldığında 3 tip intihara teşebbüs yöntemi görünmektedir. Bunlar; hap içmek, bilekleri kesmek ve kendini asmaktır. Ancak en sık kullanılan yöntem hap içmektir. 18 katılımcıdan 13 tanesi farklı türlerde hap içmişler, 3 tanesi bileklerini kesmişler ve 2 katılımcı ise kendilerini asmaya çalışmışlardır. Bunlardan birisi eşarpla, diğeri ise ip ile asmayı denemiştir.

3.4. İntihar Teşebbüs Yöntemleri İçin Esin Kaynakları

12 katılımcı kendi intihara teşebbüs eylemlerini gerçekleştirme yöntemlerini nereden gördüklerini veya kullandıkları bu intihara teşebbüs yöntemlerinin esin kaynakları hakkında görüş bildirdiler. Bunlardan 1 tanesi intihara teşebbüs yöntemini arkadaşlarından öğrendiğini, 3 tanesi kullandıkları yöntem için kimseden esinlenmediklerini ve kendilerinin karar verdiklerini ifade ettiler. 8 tanesi ise kullandıkları yöntemi televizyonlarda ya haberlerde ya da film ve dizilerde gördüklerini ve bunlardan esinlendiklerini ifade ettiler. Bu 8 katılımcı filmlerden, özellikle Türk filmlerinden, dizilerden de Kalp Gözü ve Küçük

Kadınlar dizilerinden etkilendiklerini ifade ettiler. Örneğin katılımcı 12 “ben bilmiyordum intiharın ne olduğunu ve nasıl yapıldığını; televizyondan öğrendim” şeklinde konuştu. Katılımcı 4 ise “daha önce izlediğim bir filmdeki sahne aklıma geldi ve yaptım” dedi.

3.5. Karar Anı ve O Anda Hissedilenler

İntihara karar verme anı ve o anda hissedilenlerle ilgili olarak 5 katılımcı görüş bildirdi. Bu katılımcılar bilinçli olarak ve tam olarak kendi iradeleri ile intihara karar verdiklerini ifade ettiler. Bu katılımcılar bir anlık boş bulunma veya bir anlık sinirle intihara teşebbüs ettiklerini, bu eylemi yaparken de öleceklerini hiç akıllarına getirmediklerini belirttiler. Katılımcılar normal şartlar altında intiharı kesinlikle düşünmediklerini söylediler. Bu katılımcılardan bir tanesi kendine hiç kıyamayacağını elini bile kesemeyeceğini belirterek intihara nasıl teşebbüs ettiğini kendisinin de anlamadığını ifade etti. Bir diğeri ise “hiç aklıma bile gelmezdi, bir an boş bulundum. Kendime çok değer veririm, parmağımın bile kanamasını istemem. Banyoya girdim, şeytan birden vesvese verdi. Aklımın ucunda bile yoktu” şeklinde konuştu.

3.6. İntihara Teşebbüs Sonrasında Hissedilenler

18 katılımcıdan 11 tanesi intihara teşebbüs eylemleri sonrasında hissettiklerini anlattılar. Bu 11 katılımcının tamamı intihara teşebbüs ettikleri için pişman olduklarını, bu eylemi gerçekleştirdikleri için üzgün olduklarını ve tekrar böyle bir eyleme kalkışmayacaklarını belirttiler.

3.7. Diğerlerine Tavsiyeler

Katılımcılara, intiharlarının ve intihara teşebbüslerinin nasıl önlenebileceği soruldu. Bu soruya 5 katılımcı cevap verdi. Bu 5 katılımcının ortak olarak üzerinde durduğu konu aile desteğiydi. Bu katılımcılara göre hem bireylerin intihar ve intihara teşebbüslerini önlemek hem de intihara teşebbüs etmiş bireyleri hayata bağlamak için ebeveynin çocuklarına destek olması, çocuklarını anlaması ve onlarla yakın ilişkiler içinde olması şarttır. Katılımcı 4 konuyla ilgili şunları söyledi:

Öncelikle aileler kendi çocuklarına bir şans daha versinler. Babaların çocuklarını dinlemesi lazım. Bizim burada babalar çocuklarını pek umursamıyorlar, yani kendi babalarından nasıl gördülerse aynısını uygulamaya çalışıyorlar. Yani çocukların saçlarına karışıyorlar. Sigara meselesi var. Daha sonra dışarı çıkma konusunda sürekli karşımızda oluyorlar. Çocuklarına arkadaş gibi yaklaşmıyor hiçbiri. Bunun sonucunda da çocuklar kendilerini yalnız hissediyorlar.

Katılımcı 12 ise aile desteği konusunda şunları ifade etti:

Bence bu işi yapanlara aileleri destek olmalı. Yapmayı düşünenleri bilemezsiniz tabii, ama birinin başına kötü bir şey gelirse ailelerinin onlara çok destek olmaları lazım, yoksa o durum onu değişik şeylere yönlendiriyor. Anne-baba sürekli yanlarında olsunlar. Sürekli ona çok değer versinler. Eminim ki şu an benim ailem yanımda olmasa beni desteklemeselerdi ben hayatta olmazdım. Sürekli beni desteklediler, onların sayesinde ayaktayım.

3.8. İntihara Teşebbüs Karşısında Ebeveynin Tavrı

6 katılımcının ebeveyni, çocuklarının intihara teşebbüsleri hakkında görüş bildirdi. Genel olarak bu ebeveynler çocukları ile ilgilendiklerini, onlar için ellerinden gelenin en iyisini yaptıklarını, yapamamışlar ise imkânı olmadıkları için yapamadıklarını ifade ettiler. Bu ebeveynler genel olarak çocuklarının ciddi problemleri olmadıklarını ve neden böyle bir işe kalkıştıklarını bilmediklerini ifade ettiler. Çocuklarının her çocukta olabilecek basit problemleri olduğunu ancak bunların intihara teşebbüs ettirecek problemler olmadığını ifade ettiler.

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmadan elde edilen bulgular TÜİK'in Türkiye'ye ait verileri ile ve daha önce yapılmış saha araştırmaları ile büyük oranda uygunluk göstermektedir. TÜİK (2011) verilerinin ve diğer çalışmaların (Aktay, 1999; Alptekin vd., 2006; Deniz vd., 2000; Ertürk, 2007; Yıldırım, 2010) işaret ettiği gibi bu araştırmada da daha çok 15-25 yaş grubundaki genç kadınların intihara teşebbüs ettiği tespit edilmiştir. Diğdem ve Siyez (2006) ve Yüksel'in (2001) belirttiği gibi intihara teşebbüs eden kadınların sayısının erkeklerden 5 kat daha fazla olduğu görülmüştür. Bunların ayrıca ekonomik durumları da aylık 1000 TL'nin altındadır. Bu kötü ekonomik duruma rağmen bu bireyler küçük evlerde ortalama 10 kişilik bir nüfusla yaşamaktadırlar. Ayrıca, bu bireylerin %67'si ortaokul ve daha altı bir eğitim seviyesine sahiptir. Ertürk (2007) ve Alptekin vd. (2006) bölgenin şartlarını anlatırken çocukların okula gönderilmediğini ve eğitim seviyelerinin düşük olduğunu vurgulayarak eğitimin intiharla ilişkisine dikkat çekmiştir. Bu araştırmadan elde edilen bulgular bu görüşü destekler gibi görünse de eğitim ve intihara teşebbüs ilişkisi daha sık ve derinlemesine araştırılmalıdır. Bu iki değişken arasındaki ilişkiyi etkileyen sayısız ara değişkenler olabilir. Bireylerin intihara teşebbüslerini etkileyen ekonomik şartlar, aile içi geçimsizlikler, psikolojik sorunlar gibi etkenler bu bireylerin eğitim seviyelerini de etkiliyor olabilir.

Bu araştırmada elde edilen intihara teşebbüs sebepleri de yine literatürle uyumluluk göstermektedir. Bu araştırma intihara teşebbüs sebeplerini sırasıyla yalnızlık hissi, ebeveyn ile yaşanan problemler, aile içi geçimsizlik, mutsuz evlilikler, ekonomik durumun kötü olması, topluluk önünde aşağılanma ve kız-erkek arkadaşından ayrılmak olarak bulmuştur. TÜİK (2011) verileri 15-24 yaş grubu için hastalıkla beraber aile geçimsizliği ve istediği kişiyle evlenememeyi en önemli intihar sebepleri olarak göstermektedir. Önceki bazı araştırmalar da bu yaş grubunu intihara iten sebepler olarak ebeveyn arası geçimsizlikler, çocuk yetiştirme konusunda ebeveynin yetersiz olması, gençlerin aileleri ile iletişim bozukluğu yaşaması ve ailelerin gençlere karşı ılımlı ve kabullenici olmalarını gösterilmektedir (Bolger, 1989; Eğilmez, 1988; Fine, 1986; Friedman, 1984; Keitner, 1987). Belirtilen bu sebepler bu araştırmanın bulguları içerisinde olsa da önem sıraları aynı değildir. Bu araştırma yalnızlık hissini, bir diğer ifade ile sosyal bağların zayıflığını en önemli intihara teşebbüs sebebi olarak bulmuştur. 6 katılımcı kendi ifadeleri ile yalnızlık hissini kendi intihara teşebbüslerinin sebebi olarak açıklarlarken, ilave 4 katılımcı daha intihara teşebbüsleri anında konuşacak, dertlerini paylaşacak birilerini

aradıklarını ifade etmişlerdir. Bu da bu etkenin önemini daha artırmaktadır. Durkheim (1986) bireylerin sosyal bağlarını artırdıkça, toplumla ve bireylerle bağlarını artırdıkça intihar olaylarında bir azalma olacağını belirtmektedir. Bu çalışmanın bulguları bu görüşle örtüşmektedir. Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki intiharları araştıran önceki çalışmalarda bölgede göç ve kentleşme ile sosyal bağların zayıfladığına vurgu yapmışlardır (Aktay, 1999; Bağlı, 2004; Ertürk, 2007). Bu araştırmada intihara teşebbüslerin en önemli sebebi olarak elde edilen yalnızlık hissi veya sosyal bağların zayıflığı bulgusunun sadece bölgenin dinamikleri ile açıklanması güç görünmektedir. Bu etken Türkiye'nin her hangi bir bölgesindeki gençlerin intiharı içinde önemli bir etken olabilir ki TÜİK (2011) verileri bunu doğrulamaktadır. Zaten araştırmaya konu olan katılımcılar Batman iline birinci nesil göçle gelenler değillerdir. Dolayısı ile sosyal bağlarının azalması göç nedeni ile olmamıştır. Ancak modernleşme ile hem bu bölgede hem de Türkiye geneli için sosyal bağların zayıflaması açıklanabilir. Günümüz modern hayatının ve sunduğu televizyon, bilgisayar ve İnternet gibi teknik imkânların insanları yalnızlaştırdığı ve toplumdaki uzaklaştırdığı bilinmektedir.

Bu araştırmanın ikinci derece önemli olarak tespit ettiği intihara teşebbüs sebebi ebeveyn ile yaşanan problemlerdir. Bir diğer ifade ile intihara teşebbüs etmiş katılımcılar ebeveynleri ile sağlıklı, sıcak ve onları memnun edecek bir iletişim olmadığı için intihara teşebbüs etmişlerdir. Katılımcılar ebeveynlerinin anlayışlı olmamasından ve kendilerine baskı yapmalarından yakınmışlardır. Bu intihar sebebi literatürde özellikle gençler için önemli bir etken olarak vurgulanmıştır. Güneydoğu Bölgesi için ise bu etken daha çok ön plana çıkarılmıştır. Göç, kentleşme ve modernleşme ile gençlerin bölgenin kültür ve anlayışının dışına çıkmaya başladığı ve ebeveynleri ile bir kültür ve değer çatışması yaşandığı belirtilmiştir (Aktay, 1999; Bağlı, 2004; Ertürk, 2007). Bu çalışmanın bulgularından da anlaşılmaktadır ki gençler ailelerinin kendilerini daha özgür bırakmalarını ve kendilerine daha çok saygı gösterilmesini istemektedirler. Göçle kentlere gelmiş ve modern hayatla tanışmış ebeveynler ile kentte yetişmiş veya doğmuş çocuklar arasında bir değer ve kültür çatışması yaşanmaktadır. Modern kent hayatının şartlarına uygun yaşamak isteyen gençlerin ailelerini ve onların kısıtlayıcı davranışlarını bir engel ve bir baskı unsuru olarak gördükleri anlaşılmaktadır.

Ebeveynler ve çocuklar arasında bu çatışmayla beraber ebeveynlerin çocuklarına gereken ilgiyi göstermedikleri anlaşılmaktadır. Katılımcılara, bireyleri intihara karşı korumak için ne yapılabileceği sorulduğunda katılımcılar çocukların korunması için ailelerin çocuklarına daha yakın olmaları gerektiğini, onlarla daha yakından ilgilenmeleri gerektiğini ve onları anlamaları gerektiğini söylemişlerdir. Katılımcıların ebeveynlerine çocuklarının intihara teşebbüsleri hakkında ne düşündükleri sorulduğunda ise ebeveynler genel çocukları ile ilgilendiklerini, onlar için ellerinden gelenin en iyisini yaptıklarını, yapamamışlar ise imkanı olmadıkları için yapamadıklarını ifade etmişlerdir. Ebeveynlerin bu ifadelerinden iki alternatif sonuç çıkarmak mümkündür. Ya intihara teşebbüs eden bu bireyler ebeveynlerine intihara teşebbüs edecekleri konusunda hiçbir işaret vermemişlerdir ve her şey aniden gelişmiştir. Ya da ebeveynler çocukları ile yeteri kadar ilgilenmedikleri için onları anlayamamış ve onların verdikleri işaretleri görememişlerdir. Katılımcıların verdi-

ği ifadelerden olayların aniden geliştiği anlaşılmaktadır. Bu birinci görüşü desteklese de çocukların önceden işaret vermiş olmaları kuvvetle muhtemeldir. Ancak aileler yeterince ilgi gösteremedikleri için bu işaretleri anlamamış olmalıdırlar.

Literatürde kız veya erkek arkadaş ilişkilerinin modern kent hayatı tarafından bölge gençlerine empoze edildiği ve aileler tarafından kabul görmeyen bu ilişkiler sebebiyle de intiharların yaşandığı vurgulanmıştır. Ancak bu araştırmanın bulguları bu görüşü desteklememektedir. 18 vaka içerisinde sadece bir tanesi erkek arkadaşından ayrılması sebebiyledir.

Yine literatürde bölgede genç kadınların önemli bir intihar ve intihara teşebbüs sebebi olarak görücü usulü ve zorla evlendirmeler olduğu vurgulanmıştır (Alptekin, 2008; Ertürk, 2007). Ancak bu araştırmanın bulguları sadece 2 (%11) vakanın bu sebeple gerçekleştiğini göstermektedir. Bu oran, görücü usulü ve zorla evlendirme sebebiyle intihara teşebbüs olarak Türkiye'nin her hangi bir bölgesinde de elde edilebilir. Bir diğer ifade ile bu araştırma bu intihara teşebbüs sebebi ile Güneydoğu Anadolu bölgesi Türkiye'nin genelinden bir farklılık göstermemektedir.

Bu araştırmanın intihara teşebbüs sebepleri ile ilgili dikkate değer bir diğer bulgusu kötü ekonomik şartlarla ilgilidir. Her ne kadar sadece 2 katılımcı kötü ekonomik şartları doğrudan intihara teşebbüs sebebi olarak belirtse de yukarıda da ifade edildiği gibi 18 katılımcının tamamına yakınının ekonomik durumları kötüdür. Katılımcıların aile fertleri sayısının fazla olması ve yaşanan evlerin fiziksel durumlarının da elverişsiz olması kötü ekonomik şartların etkilerini daha da sertleştirmektedir. TÜİK verileri (2011) ve önceki çalışmalar da (Durkheim, 1986; Tüzün, 2005) ekonomik şartlar ve intiharlar arasındaki ilişkiyi doğrulamaktadır. Ancak ekonomik şartların etkisi ihtiyaç maddelerini alamamadan dolayı değil ekonomik durumları kötü olan bireylerin kendilerini toplumun diğer kesimleri ile karşılaştırmaları ve bir aşağılık kompleksi yaşamaları sebebiyle ortaya çıkıyor görünmektedir. Bir katılımcının da ifade ettiği gibi bireyler "onlarda neden varda bizde yok?" ezikliğini yaşamaktadırlar. Ekonomik şartları Türkiye'den kat kat fazla olan ülkelerde intihar olaylarının daha fazla olduğu yukarıda ifade edilmişti. Bu ülkelerde ekonomik şartların kötü olması ile intihar veya intihara teşebbüs edenlerin ekonomik durumları Güneydoğu Anadolu Bölgesinde intihar veya intihara teşebbüs edenlerin durumlarından daha iyi olabilir. Ancak bu onların intihar eylemlerine engel olmamaktadır. Oradaki bireylerde kendilerini kendi toplumlarında ki insanlarla karşılaştırıp ekonomik yönden eziklik duydukları için ekonomik şartlar onlar için bir intihar eylemi sebebi olmaktadır.

Bölgenin dinamikleri ile yakından ilgili olan ve intihara teşebbüsleri etkileyen bir diğer husus bölgedeki kadınların üzerine çok fazla sorumluluk yüklenmiş olmasıdır. Bu araştırmaya katılan bireylerin büyük çoğunluğu evdeki kalabalık nüfusun yemek, bulaşık ve temizlik işlerini üstlenmiş olduklarını, ayrıca evdeki küçük çocukların da bakımlarını yaptıklarını ifade etmişlerdir. Bu etken katılımcıların ağızından doğrudan bir intihar sebebi olarak belirtilmemiştir ancak katılımcılar kendi hayatlarının zorluklarını anlatırken bunu vurgulamışlardır. Literatürde de bölgede kent yaşamı içerisinde ağır hayat şartlarına maruz kalan kadınların intihara daha meyilli olduğu vurgulanmıştır (Yıldırım, 2010).

Gençlerin özellikle okula devam edenlerin intihar ve intihara teşebbüslerini etkileyen bir etken de intihar olgusunun gençler arasında rağbet görüyor olmasıdır. Katılımcılar intiharın ve daha önceden intihar etmiş olanların sıklıkla okul sohbetlerinde işlendiğini ifade etmişlerdir. İntihar edenlere kurtulmuş gözüyle ve saygıyla bakıldığı izlenimi edilmiştir. Gençlerin intihar olgusuna ve intihar edenlere bu şekilde yaklaşmaları onları intihara yaklaştıran bir etken olarak değerlendirilmektedir.

Önceki literatür intihar ve intihara teşebbüs için depresyon gibi ruh sağlığı problemlerini önemli etkenler olarak vurgulamaktadır (Gröholt vd., 2000; Liu ve Tein, 2005; Thomson vd., 2005; Yüksel, 2001). Ancak bu çalışmada katılımcılardan sadece birisinin psikolojik tedavi gördüğü bulunmuştur. Bununla beraber, psikolojik tedavi görmeseler bile bu katılımcıların psikolojik sorunları olup olmadığına dair bir veri elde edilememiştir.

Yine bu çalışmada dinin veya inanç sistemlerinin intihara teşebbüsü engellediğine dair bir bulgu elde edilmemiştir. Katılımcılara İslam dininin intiharı yasakladığını bilip bilmedikleri sorulduğunda büyük çoğunluğunun bunu bildiğini ancak bu bilginin intihara teşebbüslerini engellemediğini ifade etmişlerdir. Bu bulgu önceki bazı çalışmaların (Durkheim, 1986; Sayar, 2002; Simpson ve Conklin, 1989; Stack, 2000) dinin veya inanç sistemlerinin intihar olasılığını azalttığı konusundaki tespitlerini desteklememektedir.

Özetle, intihara teşebbüs nedenleri ile ilgili olarak bu çalışmanın bulguları bölgede bu eylemi gerçekleştiren gençlerin daha çok Türkiye'nin geri kalanında olduğu gibi yalnızlık hissi ve sosyal bağların zayıflaması nedeni ile intihara teşebbüs etmiş görünmektedirler. Medyada sansasyonel olarak çoklukla bahsedilen töre, gelenek-görenek, aşiret ve aile baskısı ve kız-erkek arkadaş problemleri öncelikli sebepler olarak görünmemektedir.

Bu çalışmada, intihara teşebbüs edenlerin en çok hap içmek suretiyle eylemlerini gerçekleştirdikleri bulunmuştur. Bu yöntemi seçmelerinin farklı sebepleri olabilir. Bazı katılımcılar en ulaşılabilir ve en kolay yöntem olduğu için seçtiklerini beyan etmişlerdir. Hap içerek intihar edildiğinde daha az acı çekileceği öngörülmüştür. İkinci sebep ise katılımcılar aslında ölmek istemedikleri ve sadece dikkat çekmek istedikleri için hap içmiş olabilirler. Hap içerek ölme olasılığı daha azdır. Nitekim bir katılımcı bir arkadaşının bileklerini keserek olduğunu ancak kendisinin cesaret edemediği için bilek kesmek yerine hap içmeyi seçtiğini söylemiştir. Bu intihara teşebbüs vakalarının teşebbüs aşamasında kalmasının en önemli sebebi de hap içme yönteminin kullanılması olarak görünmektedir. Alanda yapılan diğer çalışmalar da bu bulguyu desteklemektedir (Alptekin vd., 2006; Deniz vd., 2000). Gerçekleşmiş intiharlarda ise sıklıkla kullanılan yöntemler yüksekten atlama, kendini asma ve silahla vurmaktır. İntihara teşebbüslerde hap içme yöntemi kullanılmasının son sebebi medyada, gerek haberlerle ve gerekse diziler ve sinemalarla hapla intihar etmenin çok işlenmesi olabilir.

Elde edilen bulgulara göre televizyon dizileri, haber programları ve filmler intihara teşebbüsleri ve kullanılan yöntemleri doğrudan etkilemektedir. Araştırmaya katılan katılımcıların yarısına yakını intihara teşebbüs eylemleri ve bu eylemlerde kullandıkları yöntemler için televizyon dizileri, haber programları ve filmlerden doğrudan etkilendiklerini ifade etmişlerdir. Bu bulguyu destekler nitelikte Ertürk (2007) televizyonlarda yayınlanan intihar haberlerinin sıklığının intiharları ve intihara teşebbüsleri etkilediğini belirtmiştir.

Aynı şekilde Bağlı (2004) televizyon yayınlarını hayata bağlılığı azaltarak, kuşak çatışmasını tetikleyerek ve toplumsal değerleri zayıflatarak intiharlar ve intihara teşebbüsleri etkileyen bir etken olarak vurgulamaktadır.

Bu araştırmanın bulgularıyla ilgili son olarak, katılımcıların intihara teşebbüsleri anında ve sonrasında hissettikleri dikkate değerdir. Katılımcılar intihara teşebbüs anlarında tam olarak bilinçli olmadıklarını ifade ederek eylemlerinin sonuçlarını hiç akıllarına bile getirmediklerini ifade etmişlerdir. Çoğu katılımcı değil kendilerini öldürmeyi, parmaklarının bile kanamasına kıyamayacaklarını ifade etmektedirler. Bir anlık boş bulunma anında bu eylemlerin gerçekleştiği görünmektedir. Bu bulgular Durkeim'in (1986) intihar eden birey doğacak sonuçların farkındadır tespiti ile uyumsuzdur. Ayrıca katılımcıların ifadelerinden çok küçük sebeplerin bile böyle bir eyleme sebep olduğu anlaşılmaktadır. Yine önemli bir bulgu katılımcıların tamamının eylemlerinden dolayı pişman olmuş olmasıdır. Katılımcılar böyle bir eylemi tekrarlamama konusunda da kararlı görünmektedirler.

Bu bulgular ışığında bölgede ve Türkiye genelinde intihar olaylarını nasıl azaltılabileceği tartışılırsa, öncelikli olarak 15-25 yaş grubundaki gençlerin aile, arkadaş ve toplumla sosyal bağlarını artıracak önlemler alınarak bu bireylerin hayata bağlılıkları artırılmalıdır. Bu gençlere aile, arkadaş grubu ve toplum içerisinde bir saygınlıkları ve değerleri oldukları hissettirilmelidir. Kendi öz-saygılarını kazanabilmeleri için hayatta bir şeyler başarabilecekleri gösterilmelidir. Daha önceki araştırmalar da intiharları önlemek için benzer çözümler önermişlerdir (Alptekin, 2008; Bearman ve Moody, 2004; Çuhadaroğlu-Çetin, 2001; Eskin, 1995; Gök vd., 2004; Rutter ve Behrendt, 2004; Wild vd., 2004). Bu çözümleri uygulayabilmek için ailelerin, okul yöneticilerinin, öğretmenlerin, öğrencilerin ve toplumun bilinçlendirilmesi gereklidir. Uygulanacak sosyal projeler ile uzmanların bu unsurlarla doğrudan görüşmek suretiyle bilinçlendirip eğitmeleri faydalı olacaktır. Güneydoğu Anadolu Bölgesinde ekonomik şartları kötü olan kalabalık aileler tespit edilerek bu ailelerle intihar konusunda doğrudan görüşme yapılması uygun olacaktır. Benzer şekilde, daha fazla sayıda 15-25 yaş grubundaki bireylere ulaşabilmek için üniversiteler dahil eğitim kurumlarında okul yöneticileri ve öğretmenler intihar konusunda bilinçlendirilip potansiyel öğrencilerin tespit edilmesi ve bunların yakından ilgilenmek suretiyle intiharların önlenmesi mümkün olabilecektir. Örneğin, bu öğrenciler tespit edilebilirse psikolojik tedavi sağlanması ve bu öğrenciler için hayata bağlayıcı etki yaratması için spor aktivitelerine dahil edilmeleri uygun olabilir.

İntiharları önlemek için bir diğer çözüm intihara meyilli olarak tespit edilmiş bireylerin yalnız bırakılmamasıdır. Bulgulardan intiharların bireyler yalnız kaldığında gerçekleştiği anlaşılmıştır. Bu sebeple özellikle bu bireyler evlerde yalnız bırakılmamalıdır. Eskin vd., (2007) daha önceden intihara teşebbüs etmiş bireylerin diğerlerine göre üç kat daha fazla intihar etme olasılıkları olduğunu belirtmektedir. Bu sebeple özellikle bu bireyler üzerinde dikkatle durulmalı, yakından ilgilenilmeli ve yalnız bırakılmamalıdır.

Bulgulardan intihara teşebbüs eden bireylerin intihar yöntemi olarak kolay ve ulaşılabilir yöntemleri seçtikleri anlaşılmaktadır. Bu sebeple intihar aleti ve yöntemi olarak kullanılacak silah, ip, haplar, jilet vb. gibi araç ve gereç intihar etme olasılığı olan bireylerin görebilecekleri ve ulaşabilecekleri yerlerde olmamalıdır.

Önerilecek son çözüm okullarda intihar olgusunun arkadaş grupları arasında sıklıkla ve övgüyle konuşulmasını engellemeye yönelik olacaktır. Okul yöneticileri ve öğretmenler bu tür sohbetlere mani olmalıdır. Öncelikli olarak bunun doğuracağı sakıncalar öğrencilere anlatılmalıdır. Buna yönelik idari tedbirler de alınabilir. Küfürlü ve müstehcen konuşmalara karşı uygulanan idari tedbirler intihar konuşmaları içinde kullanılabilir. İntiharları öven ve buna teşvik edici konuşmalar yapan öğrenciler idari olarak cezalandırılabilir. Buradaki amaç cezalandırmak değil intihara karşı bir bilinç oluşturmak olmalıdır.

Bu araştırmanın sınırlılıkları ile ilgili olarak; bu araştırma literatürde saha araştırmaları boşluğunu doldurmak adına önemlidir ve araştırmada önemli bulgular elde edilmiştir. Ancak araştırmanın bazı sınırlılıkları mevcuttur. Bu araştırma için olasılığa dayalı bir örnekleme yapılamamıştır. Ayrıca örneklem sayısı da 18 ile sınırlıdır. Bir diğer sınırlılık ise bu araştırmada intihar vakalarının değil intihara teşebbüs vakalarının incelenmiş olmasıdır. Bahsedilen bu sınırlılıklar araştırmanın bulgularını etkilemiş olabilir. Sonuçlar bu sınırlılıklar dikkate alınarak değerlendirilmelidir.

İntiharlar ülkemizde bireysel ve toplumsal acılara yol açan ve infial uyandıran bir problemdir. Bu problem Türkiye genelinde ve özellikle Güneydoğu Anadolu bölgesinde giderek artmaktadır. İntiharların ve intihara teşebbüslerin gerçek sebeplerinin ortaya çıkarılması ve etkili çözümler bulunabilmesi için bu olguların daha yoğunlukla araştırılması hayati bir zorunluluktur. Böylece intiharlarının azaltılması ve doğurduğu olumsuz sonuçların giderilmesi mümkün olabilecektir. Bununla bağlantılı olarak hayata bağlılığının ve toplumsal huzurun artırılması da mümkün olabilecektir.

Kaynakça

- Aktay, Y. (1999). "Güneydoğu'da Hızlı Göç Yollarında Modernleşme ve Kadın", Araştırma Raporu.
- Aktay, Y. (2001). "Güneydoğu'da İntihar: Kalan Sağlar Kimindir?". Tezkire, 18.
- Alptekin, K. (2008). Sosyal Hizmet Bakış Açısından Genç Yetişkinlerde İntihar Girişimlerinin İncelemesi: Bir Model Önerisi. (Doktora Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alptekin, K., Duyan, V. ve Demirel, S. (2006). "Adıyaman'da İntihar Girişimleri". Anadolu Psikiyatri Dergisi, 7, 150-156.
- Altındağ, A., Özdemir, B. ve Yanık, M. (2005). "Şanlıurfa'da Ateşli Silahla İntiharlar". Anadolu Psikiyatri Dergisi, 6, 240-244.
- Bağlı, M. (2004). "Batman İntiharları Bağlamında Özgürlüğün ve Geleneksel Toplumsal Yapının Kentsel Kurgusu", Kriz Dergisi 12, 21-40.
- Bearman, P.S. ana Moody, J. (2004). "Suicide and Friendships among American Adolescents". American Journal of Public Health, 94, 89-95.
- Birtchnell, J. (1981). Some Familial and Clinical Characteristics of Female Suicidal Psychiatric Patients. Brit. J. Psychiatry, 138, 381-390.

- Bolger, N., Downey G., Walker, E., and Steininger, P. (1989). The Onset of Suicidal Ideation in Childhood and Adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 18, 175-189.
- Çuhadaroğlu-Çetin, F. (2001). Suicide Attempts and Self-İmage among Turkish Adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, 30, 641-651.
- Deniz, İ., Ersöz, A. G., İldeş, N. ve Türkaslan, N. (2000). "1995 - 2000 Yılları Resmi Kayıtlarından Batman'da Gerçekleşen İntihar ve İntihar Girişimleri Üzerine Bir İnceleme". *Aile ve Toplum Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 1, 27-48.
- Diğdem M. ve Siyez, D. M. (2006). "Ergenlik Döneminde İntihar Girişimleri: Bir Gözden Geçirme". *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14, 413-420.
- Durkheim, Émile (1986). *İntihar*. Fransızca'dan çev. Özer Ozankaya, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Eğilmez, A. Kültür Ş. (1989). "İntihar Girişiminde Bulunan Ergenlerde Yakınlaştırmacı Etkenler ve Aile Yapısı". XXIV Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi Serbest Bildiriler. Ankara. 198-208.
- Eksi, A. (1990). *Çocuk, Genç, Ana Babalar*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Ertürk, Y. (2007). Kadına Karşı şiddet, Nedenleri ve Sonuçları Türkiye Raporu. <http://www.ohchr.org>. Erişim tarihi: 15.12.2010.
- Eskin, M. (1995). "Suicidal Behavior As Related to Social Support and Assertiveness among Swedish and Turkish High School Students: A Cross-Cultural Investigation". *Journal of Clinical Psychology*, 51, 158-172.
- Eskin, M., Ertekin, K., Dereboy, Ç., ve Demirkiran, F. (2007). "Risk factors for and protective factors against adolescent suicidal behavior in Turkey". *Crisis*, 28.
- Evans, E., Hawton, K., Rodham, K. and Deeks, J. (2005). "The Prevalence of Suicidal Phenomenon in Adolescents: A Systematic Review of Population-Based Studies". *Suicide and Life-Threatening Behavior*, 35, 239-250.
- Fine, P., McIntire, Af.S., and Fain, P.R. (1986). "Early İndicators of Self-Destruction in Childhood and Adolescence: A Survey of Pediatricians and Psychiatrists". *Pediatrics*, 77, 557-568.
- Friedman, R., Corn, R., and Hurt, S. (1984). "Family history of illness in the seriously suicidal Adolescent. A life-cycle approach". *Am. J. Orthopsychiatry*, 54, 390-397.
- Gök, M., Özaşçılar, M. ve Ziyalar, N. (2004). "İstanbul'da 1997-2002 Yılları Arasında Polis İntiharları". *Polis Bilimleri Dergisi*, 6, 31-43.
- Gröholt, B., Ekeberg, Ö., Wichström, L. and Haldorsen, T. (2000). "Young Suicide Attempts: A Comparison between a Clinical and an Epidemiological Sample". *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 39, 868-875.
- Johnson, G.R., Krug, E.G., & Potter, L.B. (2000). "Suicide among Adolescents and Young Adults: A Cross-National Comparison of 34 Countries". *Suicide and Life-Threatening Behavior*, 30, 74-82.

- Keitner, G., Miller, I., Fruzzetti, A., Epstein, N., Bishop, D., and Norman, W. (1987). Family functioning and Suicidal behavior in psychiatric inpatients with major depression. *Psychiatry*, 50, 242-255
- Kisch, J., Leino, V., and Silverman, M.M. (2005). "Aspects of Suicidal Behavior, Depression, and Treatment in College Students: Results From the Spring 2000 National College Health Assessment Survey". *Suicide and Life-Threatening Behavior*, 35, 3-13.
- Liu, X. and Tein, J.Y. (2005). "Life events, Psychopathology, and Suicidal Behavior in Chinese Adolescents". *Journal of Affective Disorders*, 86, 195-203.
- Rutter, P.A. and Behrendt, A.E. (2004). Adolescent Suicide Risk: Four Psychosocial Factors. *Adolescence*, 154, 295-302.
- Sayar, K. (2002). "İntihar ve İnanç Sistemleri". *Yeni Symposium* 40, 100-104.
- Sayıl, I., Canat, S. ve Tuğcu, H. (2003). "On Altı İntihar Olgusunun Psikolojik Otopsi Yöntemi İle Değerlendirilmesi". *Kriz Dergisi*, 11, 1-6.
- Simpson, M. E. ve Conklin, G. H. (1989). "Socio-Economic Development, Suicide and Religion: A Test of Durkheim's Theory of Religion and Suicide". *Social Forces*, 67, 945-864.
- Stack, S. (2000). Suicide: a 15-Year Review of the Sociological Literature. *Suicide and Life Threatening Behavior*, 30, 145-176.
- Şanlıurfa Olay Gazetesi, (2011). CHP Vekilden; Şanlıurfa 149 Kadın İntihar Eti. <http://www.sanlıurfaolay.com/haber/20927-chp-vekilden-sanliurfa-149-kadin-intihar-eti.html>. Erişim tarihi: 26.07.2011.
- Thompson, E.A., Mazza, J.J., Herting, J.R., Randell, B.P. and Eggert, L.L. (2005). The Mediating Roles of Anxiety, Depression, And Hopelessness on Adolescent Suicidal Behaviors. *Suicide and Life-Threatening Behavior*, 35, 14-34.
- TÜİK, (2011). İntihar İstatistikleri. <http://www.TÜİK.gov.tr/demografiapp/intihar.zul>. Erişim tarihi: 26.07.2011.
- Tüzün, D. Ü. (2005). "Gençlik Döneminde Depresyon ve İntihar". *Sempozyum Dizisi*, 43, 53-58.
- Wasserman, D. and Gullberg, J. (1989) "Early Separation and Suicidal Behavior in the Parental Homes of 40 Consecutive Suicide Attempters". *Açta Psychiatr Scand*, 79, 269-302.
- Wild, L.G., Flisher, A.J. and Lombard, C. (2004). "Suicidal İdeation and Attempts in Adolescents: Associations with Depression and Six Domains of Self-Esteem". *Journal of Adolescence*, 27, 611-624.
- Yıldırım, S. (2010). "İntihar ve Kadın". <http://kuanta.blogcu.com/intihar-kadin-ve-batman/830824>, erişim tarihi: 16.12.2010.
- Yüksel, N. (2001). "İntiharın Nörobiyolojisi". 3. Biyolojik Psikiyatri Kongresi, Kapadokya, Nevşehir.
- Yüksel, N. ve Ceyhun, B. (1994). İntihar, Ruhsal Belirtiler. Ankara: Hatipoğlu Yayınevi.